

AUSCHWITZ EN DE VEERTIGDAGENTIJD

Eind januari hebben wij herdacht dat 75 jaar geleden het vernietigingskamp Auschwitz werd bevrijd. De verhalen over het kamp maken stil. De nazi's hebben alleen al in Auschwitz meer dan een miljoen mensen op fabrieksmatige wijze omgebracht. Vooral joden maar ook Sinti en Roma.

Beschaving flinterdun

Nadenken over Auschwitz maakt duidelijk dat mensen uitermate wreed kunnen zijn. Als je de beelden ziet en de verhalen hoort over de vernietigingspraktijken, wordt duidelijk dat onze beschaving veelal flinterdun is. Hun jodenhaat maakte de kampbeulen tot brute moordenaars. Hun dubbelleven blijft een raadsel. Voor hun eigen gezin waren het vaak zorgzame echtgenoten en vaders. Voor de gevangenen in het kamp werden het tirannen.

Kerstening mislukt?

Nog steeds blijft het een pijnlijke vraag hoe in een land als Duitsland, na minstens 1300 jaar evangelisatie, zovelen in de ban van Adolf Hitler konden komen. Natuurlijk was Duitsland na de Eerste Wereldoorlog vernederd en had de economische crisis velen in armoede gedompeld. Maar vormt dat een voldoende verklaring voor de massale steun voor het nazisme? In velerlei opzicht vormt de nazi-ideologie immers het anti-evangelie. Een giftig mengsel van verheerlijking van geweld, rassenwaan en het recht van de sterkste. De gedachte dringt zich op dat de kerstening van de Duitse bevolking uitermate oppervlakkig is gebleven.

Anti-judaïsme

De jodenvervolging is voor christenen, een reden tot schaamte. Het kerkelijk anti-judaïsme heeft de aversie tegen de joodse gemeenschap alleen maar gevoed. De nazi's konden citaten van theologen letterlijk overnemen om hun haat tegen de joden te staven. Gelukkig heeft de Kerk na de Shoah een bekering doorgemaakt. Wij beseffen meer dan voorheen dat wij staan op de schouders van Israël. God heeft zich in Jezus geopenbaard in een joodse mens. Gods heil stroomt vanuit Israël naar alle volkeren.

God in Auschwitz?

Het grote lijden tijdens de Tweede Wereldoorlog heeft tallozen doen vragen: waar was God in Auschwitz? Veel joden hebben, door de verschrikkingen die zij moesten doorstaan, de omgang met God verloren. Andere joden bleven, ondanks alle beproevingen, trouw aan God. Zij konden geloven dat God sterker was dan het geweld van de nationaalsocialisten. God was hun laatste houvast. En met de naam van God op de lippen gingen zij hun lot tegemoet.

Het geheim van het kruis

'Waar was God in Auschwitz?' is ook een vraag van veel christenen. Hoe is het grote lijden te verbinden met het geloof in een liefdevolle en almachtige God? In de komende Veertigdag-tijd staan wij stil bij de opgang van Jezus naar Jeruzalem, naar zijn marteling en kruisdood. De God die wij in Christus ontmoeten is een God die is afgedaald in de menselijke ellende. Hij is met ons solidair geworden tot in de dood. Als wij over Gods almacht nadenken vanuit het kruis en de opstanding van Jezus wordt duidelijk dat almacht vertaald kan worden met weerloze overmacht. Op Goede Vrijdag verdraagt Christus het kwaad en sterft op Golgotha. Weerloos en eenzaam. Maar Goede Vrijdag vormt niet het laatste woord. Op Paasmorgen komt Jezus zijn leerlingen tegemoet als de Levende en toont zijn overmacht. Voor christenen die worstelen met Auschwitz maar ook met het lijden in hun eigen bestaan, wordt hier een beginnend antwoord gegeven op de vraag waar God is in het duister van het leven. Dat wij ons vastklampen aan deze God die ons in Christus ook vandaag nabij wil zijn.

Mgr. dr. Gerard de Korte